

معاونت امور توانبخشی

**دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی معلولین
(توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی معلولان ذهنی)**

۱۳۹۱

دستورالعمل شرایط و ضوابط تخصصی مراکز غیردولتی شبانه روزی توانبخشی و مراقبتی معلولان

ذهنی ظرفیت ۵۰ نفر

ماده ۱

تعاریف تخصصی

معلول ذهنی: معلولی که بهره هوشی کمتر از ۷۰ داشته و در انجام امور شخصی، تکالیف اجتماعی و مهارت های تطابقی در مقایسه با همسالان خود دارای محدودیت بوده و سن شروع معلولیت وی قبل از ۱۸ سالگی باشد. طبقه بندی بر اساس سطح هوشی: در این روش، بر اساس سطح اختلال، فرد با گروه همسن خودش مقایسه میشود و معمولا چهار گروه وجود دارد که عبارتند از خفیف، متوسط، شدید و عمیق

معلول ذهنی خفیف: با هوش بهر ۵۵ تا ۶۹

معلول ذهنی متوسط: با هوش بهر ۴۰ تا ۵۴

معلول ذهنی شدید: با هوش بهر ۲۵ تا ۳۹

و عمیق : هوش بهر ۲۰-۲۵ و کمتر

مرکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی معلولان ذهنی: به مرکزی اطلاق می گردد که توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی با کسب مجوز از سازمان بهزیستی تاسیس گردیده و تحت نظارت آن معلولان ذهنی بالا و زیر ۱۴ سال واجد شرایط را نگهداری و خدمات توانبخشی، مراقبتهای اولیه پزشکی و پرس تاری بصورت شبانه روزی ارائه می دهد

نگهداری موقت: این فعالیت به مراقبت های موقت و کوتاه مدت افراد دارای معلولیت ذهنی در مراکز نگهداری شبانه روزی گفته می شود تا برای خانواده ها در نگهداری از شخص معلول وقفه ای جهت تجدید قوا یا دلایل اضطراری ایجاد نماید.

ماده ۲

شرایط اختصاصی متقاضی و مسئول فنی

۲-۱: شرایط اختصاصی متقاضی تاسیس مرکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی معلولان ذهنی

- دارا بودن تحصیلات کارشناسی، کارشناسی ارشد و یا دکتری در رشته های مرتبط با امور توانبخشی (روانشناس، فیزیوتراپ، کاردرمان، گفتار درمان، پرستار، مددکار اجتماعی، علوم تربیتی، مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، بینایی سنجی، ارتوپدی فنی، شنوایی شناسی، مدیریت توانبخشی و پزشک) تبصره: در صورتیکه موسس شخصیت حقوقی باشد، بایح حداقل یکی از اعضای هیئت مدیره دارای شرایط عمومی و تخصصی متقاضیان در عافت موافقت اصولی باشد.
- ۲-۲: شرایط اختصاصی مسئول فنی مرکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی معلولان ذهنی
- دارا بودن مدرک تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و یا دکترا (روانشناس، فیزیوتراپ، کاردرمان، گفتار درمان، پرستار، مددکار اجتماعی، پزشک، مدیریت توانبخشی و علوم تربیتی با گرایش کودکان استثنایی)

ماده ۳

شرایط اختصاصی پذیرش و ترخیص معلولان ذهنی

۳-۱: شرایط اختصاصی پذیرش معلولان ذهنی

- معلولان ذهنی (زیر و بالای ۱۴ سال) شدید، عمیق و معلولانی که به تشخیص کمیته پذیرش، شرایط پذیرش در مرکز روزانه را ندارند و یا موجب بروز بحران در خانواده شده اند.
- پذیرش مددجو در مرکز منوط به داشتن معرفی نامه از بهزیستی می باشد.

مدارک و آزمایشات لازم :

گزارش مددکاری	- خلاصه پرونده
آزمایش ادرار و مدفوع	- آزمایش خون
تست توبرکولین	- آزمایش ایدز و هپاتیت
گواهی سلامت مزاج	- گواهی سلامت پوست

۳-۲: شرایط ترخیص

- کاهش اختلالات رفتاری به نحوی که نگهداری معلول را در خانواده با مشکل مواجه نسازد و یا مخاطرات اجتماعی ایجاد ننماید.
- رسیدن به سطحی از توانمندی جهت زندگی در سطح خانواده.
- فراهم نمودن بستر مناسب در خانواده از طریق ارتباط فعال و مؤثر آنان برای بازگشت و تداوم حضور معلول ذهنی در خانواده.
- فراهم بودن شرایط تداوم توانبخشی از طریق مراکز روزانه و پیگیری ارائه خدمات توانبخشی در منزل
- تبصره: معلولان ذهنی خفیف مجهول الهویه و یا بی سرپرست تا زمان شناسایی سرپرست و فراهم شدن امکان ترخیص به خانواده و یا دیگر خدمات (خانه های پناهگاهی) در مرکز اقامت خواهند داشت.

ماده ۴

خدمات

۴-۱ : مراکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی

-خدمات پزشکی و پرستاری

به مجموعه ای از خدمات بهداشتی درمانی و پرستاری اطلاق می گردد که به معلولان ذهنی ارائه می شود تا از عوارض ناشی از معلولیت ذهنی بکاهد و از ابتلا آنها به بیماریهای واگیر و غیر واگیر پیشگیری نماید و طی درجهت درمان بهارهای موجود اقدام نماید.

-خدمات مراقبتی شبانه روزی

مجموعه ای از اقدامات که در راستای حفظ بهداشت و نظافت فردی ، نظافتلبسه و وسایل شخصی ، خودیاری و پیشگیری از عوارض معلولیت ارائه میگردد .

-خدمات توانبخشی (پزشکی، آموزشی، حرفه ای واجتماعی) باتوجه به شرایط معلولین

منظور از خدمات توان بخشی شامل مجموعه خدمات فیزی و تراپی یا کاردرمانی، گفتاردرمانی، روانشناسی، مددکاری، پزشکی، پرستاری و مراقبتی می باشد که در جهت بهبود عملکرد ذهنی، روانی، جسمی واجتماعی معلول، سازگاری وی با محیط و ارتقاء کیفیت زندگی به صورت نهمی توسط افراد مجرب و آموزش دیده انجام می شود

-خدمات هنری و ورزشی بسته به وضعیت معلولان

مجموعه اقدامات هنری (یکی از سه هنر نقاشی، تئاتر، ویاموسیقی) و ورزشی در راستای ایجاد حس همکاری گروهی، نظم آموزی، یادگیری مهارت های اجتماعی، کاهش اختلالات رفتاری، تخلیه هیجانی، دستیابی به آرامش و کاهش فقر حرکتی معلولان ارائه میگردد.

۴-۲ : مراقبت (نگهداری) موقت

همانگونه که در تعاریف عنوان گردید به مراقبت های موقت و کوتاه مدت افراد دارای معلولیت ذهنی در مراکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی و نیز پناهگاهی گفته می شود تا برای خانواده ها در نگهداری از شخص معلول وقفه ای جهت تجدید قوا یا دلایل اضطراری ایجاد نماید . شرایط پذیرش و ترخیص این فعالیت در مراکز به شرح ذیل می باشد:

۱ - برنامه نگهداری موقت توسط مراکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی و خانه های کوچک معلولان ذهنی غیردولتی متقاضی ارائه این فعالیت با تأیید سازمان بهزیستی استان ارائه می گردد.

- ۲- پذیرش معلولان بر اساس سن فرد معلول و متناسب با شناسنامه مرکز با هماهنگی مرکز پذیرش یا کمیته توانبخشی بهزیستی استان و مشابه شرایط پذیرش معلول در مراکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی و یا خانه های کوچک معلولان ذهنی میباشد.
- ۳- مدت نگهداری موقت برای معلولان در هر سال حداکثر تا سقف ۲ ماه به یکباره و یا به بتدریج به صورت روزانه و یا شبانه روزی با توجه به شرایط خانواده می باشد.
- تبصره ۱- تصمیم گیری درخصوص مدت زمان نگهداری موقت بیش از سقف تعیین شده و در شرایط خاص به عهده کمیته توانبخشی استان میباشد.
- تبصره ۲- مرکز مکلف است علاوه بر مدارک پذیرش در مراکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی و خانه های کوچک معلولان ذهنی مندرج در دستورالعمل موجود از ولی یا قیم قانونی فرد معلول تعهدی نسبت به ترخیص در زمان مقرر به نحو مقتضی اخذ نماید.
- ۴- بدیهی است کلیه خدمات آموزشی، توانبخشی، تفریحی، ورزشی و هنری قابل ارائه مراکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی و خانه های کوچک معلولان ذهنی شامل حال معلولان این فعالیت نیز می گردد.
- ۵- شهریه معلولان مربوط به این فعالیت مطابق تعرفه ابلاغ شده توسط سازمان بهزیستی در مراکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی خواهد بود. (این بخش شامل یارانه نمی شود).
- ۶- مراکز موظفند آمار پذیرش و ترخیص بخش موقت خود را به بهزیستی استان ارائه نمایند.

ماده ۵

نیروی انسانی

- ۱- پزشک عمومی بصورت ثابت یک نفر
- تبصره: در صورت نیاز به خدمات تخصصی پزشکی مرکز موظف به ارجاع به پزشک متخصص میباشد.
- ۲- روانشناس بصورت ثابت یک نفر
- ۳- بهیار یا کاردان پرستاری یا نیروی انسانی با مدرک معادل معتبر در هر شیفت کاری (صبح، عصر، شب)
- تبصره: در شیفت صبح با توجه به حضور مسئول فنی و پرستار، حضور کاردان پرستاری یا بهیار ضروری نمی باشد اما در شیفت عصر و شب، حضور نیروی انسانی کلودان پرستاری یا بهیار الزامی است.
- ۴- کارشناس پرستاری یک نفر در هر شیفت
- ۵- مددکار اجتماعی ۳ روز در هفته

- ۶- مراقب (مادریار یا مددیار معلول) با مدرک تحصیلی حداقل دیپلم در رشته مددیاری افراد با نیازهای ویژه به ازاء هر ۸-۱۲ نفر بسته به شرایط معلولان و شدت معلولیت یک نفر در هر شیفت کاری
- ۷- کارشناس بهداشت و تغذیه یک نفر در هر مرکز بصورت ماهانه یک روز بر اساس برنامه تنظیمی
- ۸- یک نفر فیزیوتراپ یا کاردرمانگر ۳ روز در هفته
- ۹- گفتار درمانگر ۱ روز در هفته
- ۱۰- مربی آموزشی و حرفه آموزی با توجه به استعدادها و معلولان بستری در مرکز به تعداد مورد نیاز
- ۱۱- مربی امور ورزشی و مربی امور هنری هر کدام یک نفر حداقل ۲ روز در هفته با توجه به استعدادها و شرایط معلولان بستری در مرکز
- ۱۲- خدمه و نگهبان و آشپز به تعداد مورد نیاز

تبصره ۱: مراقبین با مدرک تحصیلی دیپلم غیرمددیاری و یا با مدرک تحصیلی دوره ابتدایی ملزم به طی نمودن دوره آموزشی تئوری و عملی یک ماهه و برخوردار از سابقه و تجربه کاری حداقل دو سال در مراکز نگهداری معلولان به ازاء هر ۸-۱۲ نفر بسته به شرایط معلولان و شدت معلولیت یک نفر در هر شیفت کاری.

تبصره ۲: رعایت تناسب جنسیت مراقبین با معلولان در مراکز توانبخشی و مراقبتی شبانه روزی بالای ۱۴ سال به نحوی که مراکز ملزم به جذب مراقبین خانم در مراکز دختران و مراقبین آقا در مراکز پسران باشند.

تبصره ۳: مربیان آموزشی در صورت گذراندن دوره های هنری (مصوب وزارت فرهنگ و سازمان فنی و حرفه ای) و ورزشی (مصوب سازمان تربیت بدنی) میتوانند همزمان به عنوان مربی هنری و ورزشی انجام وظیفه نمایند.

تبصره ۴: هر یک از نیروی انسانی تخصصی در صورت انطباق شرایط با مسئول فنی میتواند به عنوان مسئول فنی معرفی شود

تبصره ۶: مسئول خدمات پرستاری می تواند وظایف مربوط به ماما را در مراکز دخترانه با نظریه پزشک مرکز انجام دهد.

تبصره ۷: بدیهی است با افزایش ظرفیت مرکز نیروی انسانی آن نیز به همان نسبت افزایش خواهد یافت.

ماده ۶

شرح وظایف نیروی انسانی

۶-۱: شرح وظایف پزشک:

-ویزیت مستمر و دستور انجام آزمایشات دوره ای، رادیوگرافی، سونوگرافی و..

- دارو درمانی و تعیین خط مشی درمانی
- نظارت بر اجرای درمان های پزشکی و نحوه استفاده از لوازم بهداشتی
- آموزش مراقبین در زمینه مسائل بهداشتی و درمانی
- ارجاع برای اقدامات پزشکی تخصصی در صورت نیاز

۲-۶: شرح وظایف بهیار یا کاردان پرستاری

- تحویل گرفتن بخش از بهیارشیفیت قبل و تحویل آن به بهیارشیفیت بعد طبق ضوابط و درغیراین صورت گزارش به مافوق.
- انجام امور مراقبت طبق دستور پرستار
- تأمین نیازهای مراقبتی معلولان وابسته شامل : نظارت و کمک به مراقب در حمام دادن
- تغذیه معلولانی که دارای لوله معده هستند با نظارت پرستار
- تنقیه بنا به دستور پزشک و با نظارت پرستار
- تعویض کیسه کلستومی
- گرفتن نمونه های آزمایشگاهی شامل ادرار - مدفوع و خلط تحت نظارت پرستار
- استفاده از کیسه آب گرم و یخ در حفظ درجه حرارت طبیعی بدن
- مراقبت در حفظ نظم و نظافت
- آماده کردن وسایل لازم جهت امور مراقبتی توسط پرستار (مانند وسایل پانسمان و ...) و جمع آوری آنها پس از اتمام کار ، شستشوی وسایل و در صورت لزوم استریل کردن آنها
- آماده کردن معلول برای معاینه پزشک شامل : برقراری ارتباط ، دادن وضعیت مناسب به وی ، حفظ محیط مناسب برای معاینه ، برداشتن پوشش و در معرض قرار دادن عضو مورد معاینه ، در دسترس قرار دادن وسایل مورد نیاز جهت معاینه
- کنترل و تحویل البسه ، ملحفه ، پتو ، رو تختی و از مسئول رختشویخانه
- کنترل مواد شوینده و تسهیل در تحویل آن
- پیشگیری از بروز حوادث احتمالی در حفظ امنیت معلول
- کمک در امر توانبخشی معلول طبق دستور تیم توانبخشی
- انجام سایر امور محوله طبق دستور مافوق

۳-۶: شرح وظایف مراقب

- ۱ - اعلام هرگونه تغییر در وضعیت جسمی یا روانی معلول از جمله ایجاد قرمزی ، کبودی ، تورم ، نقاط دردناک ، و شکایت ها و مشکلات وی به مافوق
- ۲ - کمک در انجام جابه جایی معلولان دارای ناتوانی

- ۳- کمک در انجام کلیه امور شخصی معلولان (غذا خوردن ، لباس پوشیدن ، استحمام ، شستن دست و صورت ، توالت رفتن ، به خود رسیدن)
- ۴- مرتب کردن البسه ، ملحفه و وسایل شخصی معلول (حوله ، لیف ، مسواک ، شانه و ...)
- ۵- کمک به معلولانی که به هنگام راه رفتن تعادل ندارند.
- ۶- تعویض پوشک معلولان طبق برنامه زمان بندی و در صورت لزوم با توجه به دستور مافوق ، تعویض خارج از نوبت
- ۷- دادن لگن به معلولان در صورت نیاز ، ضد عفونی کردن آن پس از هر بار استفاده و مرتب نگه داشتن محل نگهداری لگن ها
- ۸- جمع آوری البسه ، روبالشتی ، ملحفه جهت شستشو به رختشویی
- ۹- شستشو و نظافت مددجویان پس از گرفتن لگن و یا به هنگام تعویض پوشک
- ۱۰- انجام ماساژ با صلاحدید تیم توانبخشی
- ۱۱- ضد عفونی کردن تخت و تجهیزات معلول در نظافت های دوره ای و هم چنین پس از فوت و یا ترخیص وی
- ۱۲- هماهنگی و کمک به معلول جهت حضور و شرکت در برنامه های فرهنگی تفریحی در داخل و خارج از مراکز و انجام کلیه وظایف مربوطه
- ۱۳- همکاری لازم با تیم توانبخشی در خصوص انجام ماساژ ، ورزش ، تحرک بدنی ، گپ و گفتگو و طبق دستور اعضای تیم
- ۱۴- تحویل گرفتن بخش از مراقب شیفت قبل و تحویل آن به مراقب شیفت بعد طبق ضوابط و در غیر اینصورت گزارش به مافوق
- ۱۵- حفظ و نگهداری اموال اختصاصی هر یک از معلولان مانند لیوان ، حوله ، لیف ، شانه ، دمپایی و ...

۴-۶: شرح وظایف پرستار

- تحویل دادن بخش ها و ارائه گزارش کتبی به پرستار شیفت بعد و تحویل گرفتن آن از پرستار شیفت قبل در هر شیفت کاری
- ارزیابی سلامت معلولان ، اعلام کتبی هرگونه تغییر به مسئول تیم توانبخشی در هر شیفت
- نظارت بر بهداشت عمومی مرکز
- نظارت بر سلامت تجهیزات پرستاری و اعلام به موقع جهت رفع کمبودها و نواقص
- نظارت بر کلیه امور مراقبتی معلولان از جمله حمام کردن - غذا خوردن و ...
- انجام اقدامات پرستاری شامل کنترل فشارخون ، علائم حیاتی ، بصورت مستمر و ثبت آن و در صورت لزوم پانسمان ، تعویض سونداژ ، تزریق آمپول ، سرم و ...
- کنترل نظارت و ارزشیابی دارو درمانی با توجه به افزایش استعداد ابتلا به عوارض دارویی در معلولان

- مشاوره ، آموزش و انجام مداخلات در الگوی دفع طبیعی
- ثبت اقدامات انجام شده و تعیین برنامه های مراقبتی و تکمیل پرونده
- کنترل تاریخ مصرف داروها
- تقسیم کار مراقبین و بهیاران مرکز و نظارت بر نحوه کار
- ارزیابی وضعیت معلولان و ثبت در پرونده آنان و اعلام کتبی هرگونه تغییر به مسئول تیم توانبخشی
- راهنمایی و آموزش در رعایت بهداشت فردی در کلیه سیستم های بدن معلولان و پرسنل مرکز

۵-۶ : شرح وظایف روانشناس

- تشکیل پرونده روانشناسی
- ارزیابی هوشی به کمک تست های مربوطه و ثبت نتایج در پرونده روانشناسی
- مشاوره با فرد معلول و خانواده
- ایفای نقش تسهیل گری با همکاری مددکار مرکز در ایجاد ارتباط مستمر بین خانواده و مرکز نگهداری
- حضور مؤثر در تیم توانبخشی مرکز در خصوص ارزیابی دوره ای وضعیت روانی فرد
- حضور در پذیرش اولیه معلول و تشریح شرایط مرکز برای فرد معلول و خانواده جهت پذیرش شرایط جدید.
- تشخیص به موقع اختلالات روانی و رفتاری معلولان و ارجاع صحیح آنان در صورت لزوم .
- آموزش به پرسنل مرکز در خصوص شیوه برقراری ارتباط با فرد معلولان ذهنی بر اساس ویژگی های روانشناختی آنان مانند نقایص حسی یا مشکلات عاطفی
- همکاری با تیم توانبخشی جهت تعیین علایق و فعال سازی افراد معلول ذهنی
- غربالگری و دسته بندی معلولان ذهنی براساس شرایط هوشی و روانی آنها

۶-۶ : شرح وظایف مددکار اجتماعی

- برقراری ارتباط حرفه ای با معلولان خانواده های آنان
- تشکیل پرونده اجتماعی جهت معلولان و ثبت اطلاعات و وقایع
- تعامل و همکاری مداوم با مسئول فنی و کارشناسان و مراقبین
- شرکت در جلسات تیمی به صورت مرتب و دوره ای برای بررسی وضعیت معلولان
- برگزاری کلاسهای آموزشی با همکاری روانشناس در ارتباط با ویژگی ها و نیازهای معلولان برای همکاران و خانواده آنان
- انجام اقدامات لازم به منظور روشن نمودن وضعیت معلولان مجهول الهویه و اخذ مدارک جهت آنها
- بررسی و فراهم سازی زمینه در خانواده برای ترخیص معلولان واجد شرایط وانجام اقدامات قانونی
- فراهم سازی شرایط تسهیل و تسریع ملاقات معلولان با خانواده
- ایجاد زمینه برای مشارکت دادن معلولان در فعالیت های درون مرکز
- ایجاد زمینه در خصوص شرکت دادن معلولان در مجامع عمومی ، مراسم مختلف و برنامه های تفریحی
- انجام امور مربوط به معلولان فوتی مرکز

۶-۷: شرح وظایف فیزیوتراپیست

- راهنمایی معلولان یا مراقبین آنان جهت آماده شدن و به منظور استفاده از خدمات فیزیوتراپی
- برنامه ریزی جهت ویزیت کلیه معلولان مرکزوارائه برنامه توانبخشی زمان بندی شده براساس نیازهریک و نصب آن دربخش.
- بکارگیری وسایل فیزیوتراپی بسته به نوع نیاز معلولان از جمله اولتراسوند، اشعه مادون قرمز و...
- آموزش نحوه استفاده از وسایل مکانوتراپی نظیر پارالل، دوچرخه ثابت و ...
- بازآموزی راه رفتن در صورت نیاز
- ایجاد حس همکاری معلولان جهت ادامه و پیگیری برنامه فیزیوتراپی و در صورت لزوم هماهنگی با روانشناس مرکز در این زمینه
- انجام کار تیمی جهت پیگیری های لازم بمنظور ادامه درمان توانبخشی معلولان
- ارجاع برای خدمات توانبخشی تخصصی در صورت نیازارزیابی معلولان درخصوص نحوه انجام کارهای روزمره و تجویز برنامه فیزیوتراپی با هماهنگی تیم توانبخشی
- بازدید و بررسی دستگاههای فیزیوتراپی از نظر ایمنی
- تعیین میزان دامنه حرکتی مجاز برای معلولان و آموزش نحوه انجام آن به مراقب وی و بیان عوارض و پیامد های ناشی از انجام ورزشهای نامناسب
- تعیین نحوه و زمان وضعیت دهی و جابجایی معلولان تخت گرا به مراقبین و بیان عوارض و پیامدهای ناشی از بی حرکتی و وضعیت دهی نامناسب اندامها
- آموزش کادر مراقبت درخصوص مشکلات حرکتی معلولان و عوارض و پیامدهای بی حرکتی آنان و نحوه پیشگیری از آن
- آموزش نحوه استفاده از وسایل کمکی نظیر عصا، واکر، ویلچرو ...
- آموزش فعالیت های ورزشی گروهی معلولان
- همکاری تیمی جهت تهیه بروشور، پمفلت آموزشی، کتابچه و ... بمنظور آموزش معلولان و کادر مراقبتی
- مستند سازی اقدامات درپرونده توانبخشی

۶-۸: شرح وظایف کاردرمان

- ارزیابی و کسب آگاهی از توانایی های هرفردو ارائه برنامه توانبخشی زمان بندی شده برای کلیه معلولان و نصب آن دربخش .
- ارائه آموزش های لازم برای دستیابی مجدد به مهارت ها و کسب استقلال فردی
- تهیه اسپلینت و وسایل کمکی و در صورت عدم امکان، ارجاع به مراکز تخصصی توانبخشی

-آموزش فعالیت های روزمره زندگی

- آموزش کادر مراقبت در خصوص مشکلات حرکتی معلولان و عوارض و پیامدهای بی حرکتی آنان و نحوه پیشگیری از آن

-تعیین نحوه و زمان وضعیت دهی و جابجایی معلولان تخت گرا به مراقبین و بیان عوارض و پیامدهای ناشی از بی حرکتی و وضعیت دهی نامناسب اندامها

-تعیین میزان دامنه حرکتی مجاز برای معلولان و آموزش نحوه انجام آن به مراقب وی و بیان عوارض و پیامد های ناشی از انجام حرکات نامناسب

-آموزش فعالیت های ورزشی و هنری گروهی معلولان

-ایجاد حس همکاری معلولان جهت ادامه و پیگیری برنامه کاردرمانی و در صورت لزوم هماهنگی با روانشناس مرکز در این زمینه

-انجام کار تیمی جهت پیگیری های لازم بمنظور ادامه درمان توانبخشی معلولان

-شرکت در جلسات تیمی به صورت مرتب و دوره ای برای بررسی وضعیت معلولان

- برگزاری کلاسهای آموزشی با همکاری روانشناس در ارتباط با ویژگی ها و نیازهای معلولان برای همکاران و خانواده آنان

- بازی درمانی و آموزش مهارتهای زندگی

-بررسی و فراهم سازی زمینه در خانواده برای ترخیص معلولان واجد شرایط باهمکاری مددکاراجتماعی .

- همکاری با تیم توانبخشی جهت تعیین علایق و فعال سازی افراد معلول ذهنی

- مستند سازی اقدامات در پرونده توانبخشی

۹-۶: شرح وظایف گفتاردرمان

-ارزیابی و کسب آگاهی از توانایی های هر فرد و ارائه برنامه گفتاردرمانی زمان بندی شده برای معلولان و نصب آن در بخش .

-نظارت بر رعایت بهداشت دهان و دندان معلولان.

-ارزیابی ویژگی های عملکردی ساختاری منطقه دهانی، حواس، رفتار، مهارتهای دیداری، مهارتهای شنیداری، شناخت در راستای گفتار، زبان، بلع و رفع اختلالات فوق

-ارائه آموزش های لازم برای دستیابی به مهارت های گفتاری و کسب استقلال فردی

- آموزش کادر مراقبت در خصوص مشکلات ارتبلی، گفتاری، بلع، و تنفس معلولان

-تعیین نحوه و زمان وضعیت دهی و جابجایی معلولان تخت گرا به مراقبین و بیان عوارض و پیامدهای ناشی از بی حرکتی و وضعیت دهی نامناسب در تنفس معلولان

-آموزش بازی و شناخت اشیاء اطراف

-ایجاد حس همکاری معلولان جهت ادامه و پیگیری برنامه گفتاردرمانی و در صورت لزوم هماهنگی با روانشناس مرکز در این زمینه

-انجام کار تیمی جهت پیگیری های لازم بمنظور ادامه درمان توانبخشی معلولان

-شرکت در جلسات تیمی به صورت مرتب و دوره ای برای بررسی وضعیت معلولان

- برگزاری کلاسهای آموزشی با همکاری روانشناس در ارتباط با ویژگی ها و نیازهای معلولان برای همکاران و خانواده آنان

-آموزش و مشاوره در خانواده

- همکاری با تیم توانبخشی جهت تعیین علایق و فعال سازی افراد معلول ذهنی

- مستند سازی اقدامات در پرونده توانبخشی

۱۰-۶: شرح وظایف کارشناس هنری و ورزشی

-ارزیابی و کسب آگاهی از توانایی های هر فرد و ارائه برنامه هنری (شامل یکی از سه فعالیت: نقاشی، موسیقی و با تئاتر) و ورزشی معلولان و نصب آن در بخش .

-ارائه آموزش های لازم برای دستیابی به مهارت های هنری و بدنی با همکاری تیم توانبخشی مرکز

- آموزش کادر مراقبت در خصوص مشکلات حرکتی معلولان و عوارض و پیامدهای بی حرکتی آنان و نحوه پیشگیری از آن

-تعیین نحوه و زمان وضعیت دهی و جابجایی معلولان تخت گرا به مراقبین و بیان عوارض و پیامدهای ناشی از بی حرکتی و وضعیت دهی نامناسب اندامها با همکاری فیزیوتراپ و یا کاردرمانگر

تعیین میزان دامنه حرکتی مجاز برای معلولان با همکاری کاردرمانگر و فیزیوتراپیست مرکز

-آموزش فعالیت های گروهی معلولان

- ایجاد حس همکاری معلولان جهت ادامه و پیگیری برنامه های هنری و ورزشی با هماهنگی با روانشناس مرکز در این زمینه

- انجام کار تیمی جهت پیگیری های لازم بمنظور ادامه درمان توانبخشی معلولان

- شرکت در جلسات تیمی به صورت مرتب و دوره ای برای بررسی وضعیت معلولان

- برگزاری کلاسهای آموزشی با همکاری روانشناس در ارتباط با ویژگی ها و نیازهای معلولان برای همکاران و خانواده آنان

- آموزش مهارتهای زندگی در قالب فعالیت های هنری و ورزشی

- همکاری با تیم توانبخشی جهت تعیین علایق و فعال سازی افراد معلول ذهنی

- مستند سازی اقدامات در پرونده توانبخشی

تبصره ۱: با عنایت به لزوم ویزیت متخصصین اطفال، داخلی و روانپزشکی معلولین مبتلا به اختلالات داخلی و روانپزشکی مراکز موظف به برنامه ریزی مستمر جهت این متخصصین و درج نظریه تخصصی آنان در پرونده پزشکی معلولان میباشد.

تبصره ۲: برای انجام امور آزمایشگاهی لازم است با نزدیکترین آزمایشگاه تشخیص طبی قرار دادی منعقد گردد.

تبصره ۳: قابل ذکر است با عنایت به گستردگی شرح وظایف متخصصین فوق در مراکز توانبخشی موارد ذکر شده در شرح وظایف صرفا کلیه وظایف نبوده بلکه اشاره ای به بخشی از وظایف آنان در یک مرکز مراقبتی معلولان ذهنی میباشد.

ماده ۷

فضای فیزیکی

۷-۱: فضای فیزیکی مورد نیاز کلینیک توانبخشی و مراقبتهای پزشکی مرکز

فضای فیزیکی مراکز بایستی متناسب با انواع خدمات درمانی و توانبخشی ارائه شده در مرکز باشد همچنین وسایل و امکانات تفریحی، سرگرمی و ورزشی مناسب پیش بینی گردد. حداقل فضای فیزیکی مورد نیاز بشرح زیر می باشد:

۱- اتاق مسئول فنی (رئیس مرکز) با مساحت حداقل ۱۲ متر مربع

۲- اتاق یا سالن انتظار معلولان جدید ورود و همراهان آنها و اتاق ملاقات خانواده ها با معلولان بستری حداقل

۲۰ متر مربع

- ۳- اتاق معاینه پزشک و داروهای ضروری با مساحت حدود ۱۲ متر مربع
- ۴- اتاق مددکار و روانشناس حدود ۱۲ متر مربع
- ۵- یک اتاق ۱۵ متری برای خدمات توانبخشی
- ۶- ایستگاه پرستاری با مساحت حداقل ۱۲ متر مربع
- ۷- مرکز موظف به تامین فضای ورزشی مناسب جهت معلولین بوده و در صورت عدم وجود فضای کافی و مناسب در داخل مرکز، هماهنگی های لازم نسبت به عقد قرار داد با دستگاه های ذیربط و تامین و استفاده از فضا وامکانات مورد نظر به صورت هفتگی جهت معلولین به عمل آورد. (با توجه به شرایط معلولین)
- تبصره: در فضای فیزیکی معرفی شده برای دریافت مجوز بهره برداری، فعالیتهای غیر از درمان و توانبخشی معلولان تحت پوشش مرکز مجاز نیست
- ۲-۷: فضای فیزیکی مورد نیاز بخشهای بستری
- فضای فیزیکی مورد نیاز بخشهای بستری بایستی متناسب با انواع خدمات توانبخشی و مراقبتی ارائه شده در مرکز و نیز تعداد توانخواه بستری باشد که حداقل آنها بشرح زیر می باشد.
- ۱- بخش نگهداری معلولان: با گنجایش حداکثر ۲۰ نفر به ازای هر نفر زیر ۱۴ سال سه متر مربع و بالای ۱۴ سال چهار متر مربع فضا در نظر گرفته شود.
- ۲- اتاق بازی و جلسات آموزشی و حرفه آموزی: یک اتاق به مساحت حداقل ۲۰ متر مربع
- ۳- اتاق استراحت پرستاران و بهیاران و مراقبین یک اتاق به مساحت حداقل ۱۲ متر مربع
- ۴- حمام و سرویس بهداشتی (ایرانی و فرنگی) به ازاء هر ۱۵ نفر معلول بستری مطابق فضای استاندارد.
- ۵- سالن غذاخوری با فضای حداقل ۱۵ متر مربع
- ۶- اتاق امن و قرنطینه با مساحت حداقل ۱۲ متر مربع با تجهیزات لازم
- منظور از اتاق امن و قرنطینه، اتاقی است که علاوه بر داشتن شرایط اتاق قرنطینه دارای دیوارهایی پوشیده از اسفنج ضخیم (فوم) بوده و تمام محوطه، در و دیوار، وسایل روشنایی، تخت وسایر وسایل به گونه ای طراحی گردیده تا خطری متوجه معلول ذهنی در موارد خاص (معلولان ذهنی بسیار تحریک پذیر و دارای اختلالات شدید رفتاری) نشود. ضمناً جهت کنترل وضعیت معلول نصب دوربین مداربسته در این اتاق الزامی است.
- ۳-۷: فضای فیزیکی اداری و عمومی مورد نیاز مرکز
- ۱- آشپزخانه: بصورت مستقل و فضایی متناسب با حداکثر تعداد پذیرش.
- ۲- حمام و سرویس بهداشتی: به تعداد مورد نیاز، برای پرسنل.
- ۳- انبار

۴- رختشویخانه مناسب

۵- تاسیسات

ماده ۸

تجهیزات

۱- تخت های بستری با توجه به اندازه و ارگونومی بدنی و میزان استقلال معلولان دارای حفاظ ایمنیوبا ارتفاع

مناسب

۲- لوازم پزشکی شامل: درجه اندازه گیری حرارت، دستگاه اندازه گیری فشارخون، گوشی پزشکی، برانکارد، تخت معاینه، پاراون، ترازوی پزشکی، ست احیاء، ساکشن، کپسول اکسیژن، اتوسکوپ، اتوکلاو یا فور و وسایل و لوازم خدمات پرستاری و لوازم طبی مصرف شدنی

۲- لوازم توانبخشی (فیزیوتراپی، کاردرمانی، گفتار درمانی و ...)

۳- سایر تجهیزات:

- وسیله نقلیه مناسب جهت جابجایی معلولان .

- لوازم اداری (شامل میز و صندلی مناسب، خط تلفن مستقل و ...) و وسایل کمک آموزشی و حرفه آموزی متناسب با موضوع فعالیت های مرکز، قفسه نگهداری پرونده های پزشکی معلولان، تخت و کمد مناسب (برای بخش های بستری)

- سیستم اطفاء حریق متناسب با شرایط مرکز

- جعبه کمک های اولیه

- سیستم حرارتی و برودتی متناسب با منطقه جغرافیایی مرکز و فصول مختلف سال همراه با رعایت موازین ایمنی

- وسایل صوتی و تصویری

- مناسب سازی قسمتهای مورد نیاز

- نصب دوربین های مدار بسته در کلیه اماکن باستثناء سرویس های بهداشتی ، حمام و اتاق استراحت پرسنل تبصره ۱: نصب دوربین های مدار بسته طوری طراحی گردد که رفت و آمد به سرویس های بهداشتی ، حمام و اتاق استراحت پرسنل قابل کنترل باشد.

ماده ۹

این دستورالعمل در ماده ۹ و ۱۶ تبصره توسط حوزه معاونت امور توانبخشی ، دفتر امور مراکز مراقبتی توانبخشی بازنگری و در سال ۱۳۹۱ در شورای مدیران حوزه معاونت امور توانبخشی کشور به تصویب رسید و هرگونه تغییر در آن مستلزم تأیید مجدد شورای مذکور می باشد.